

מוגנות והמסתעף 13 – מפגיעה לנשירה

מאת: יהושע ברמן.
להשתתף לרשימת התפוצה יש לשלוח מייל לכתובת: RBSA613@GMAIL.COM

"מה הסיבה, בעצם, שפגיעה מינית מובילה לנשירה?"

כך נשאלתי לפני שבוע על ידי אחד המשתתפים בקורס שאני מוסר בשבועות האלה בישיבת אור שמח לאברכים שלומדים לקראת סמיכה ורבנות.

בהרצאה השנייה של הקורס, הצגתי בפני האברכים נתונים לגבי הקשר בין פגיעה מינית ונשירה. הנתונים אמנם אינם מבוססים על מחקרים מדויקים, אבל לדעתי הם אמינים. אני מאמין שהנתונים אמינים כי הם הגיעו מכמה מקורות מאוד שונים אשר כולם, פחות או יותר, הגיעו לאותה מסקנה. אצטט פה רק כמה דוגמאות...

מנהל חיידר אחד בארצות הברית, אשר ידיו רב לו בטיפול בנוער נושר, אמר כך: "אמנם אין לנו נתונים מדויקים לגבי כמה מאחוזי תופעת הנשירה קשורה בצורה ישירה לפגיעות מיניות, וברור שיש כמה גורמים שונים הקשורים לתופעה. אבל זה אני יכול להעיד על בסיס ניסיוני הרב, אם נערוך השוואה בין חשיפה לתכנים פסולים באינטרנט ופגיעה מינית, הראשונה היא כמו חזיזים והאחרונה היא כמו פצצה."

מנכ"ל מרכז גמילה חרדי בארץ אמר כך: "תשעים אחוז מהבנות שצריכות לעבור את התהליך הקליני העדין והמסוכן של ניקוי רעלים עברו פגיעה מינית. אצל הבנים, רשמית זה ששים אחוז. אבל אני אישית מאמין שזה פשוט בגלל שלארבעים אחוז האחרים קשה מדי להודות בכך."

בכיר אחד בארגון יד לאחים אמר כך: "אנחנו מטפלים בלא מעט בנות ונשים שגדלו במשפחה חרדית, הרבה מהם חרדיות עד היום. לפחות 99% מנשים החרדיות שאנו צריכים לחלץ מקשר עם ערבי עברו פגיעה מינית."

כאמור, אלה הם רק כמה דוגמאות מהעדויות הרבות ומגוונות ממקורות מאוד שונים שכולם ביחד הם כמו "שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד". זו הסיבה שמזמן התגבשה אצלי מסקנה מאוד ברורה כי הפגיעות המיניות מהוות גורם סיכון עיקרי – אולי העיקרי – לתופעת הנשירה.

אבל האברך ההוא ששאל אותי, "מה הסיבה לכך", צודק. כדאי לתת על זה את הדעת, והלוואי שתצא מזה תועלת שנוכל לרכוש יותר אמפתיה, הבנה והכלה כלפי הנוער הנושר/מתמודד.

ברור שלא כל קורבן לפגיעה מינית הופך לנושר. טראומה היא דבר מורכב ומסובך ואי אפשר לדעת למה היא חלה אצל אדם אחד בצורה מאוד קשה ואצל אדם אחר בצורה הרבה פחות קשה. לצערנו הרב, יש די והותר קורבנות לפגיעה מינית שהטראומה כן חלה אצלם בצורה קשה, ולכן עלינו לנסות להבין אותם כמה שניתן.

אם הפוגע היה אבא או רב, זה כמעט מובן מאליו למה זה יכול לגרום לנשירה.

הורים מייצגים לילד את הקב"ה. "הוקש כבודם לכבוד המקום" (סנהדרין נ.), וספר החינוך (מצוה ל"ג) מסביר שמתוך הכרת הטוב להורים ילד מגיע להכרת הטוב להקב"ה.

רב – אם זה רב קהילה, ר"מ, או כל דמות רבנית אחרת – הרי הוא זה שמלמד את דיני וערכי התורה. הרב מייצג את הדת בצורה הבולטת ביותר.

לכן, דעת לנבון נקל להבין שאם הורה או רב יבגוד בילד בצורה כה קשה, ובכך מפר לא רק את אמונו אלא גם את כל עצם מעמדו, הבלבול הנורא והכעס העצום מצד הקורבן אך מתבקש.

על ידי הפגיעה המינית – שהיא עבירה חמורה ביותר הן מבחינת בין אדם למקום הן מבחינת בין אדם לחברו – הורה או רב בעצם משדר בכך לילד מסר הכי ברור שאפשר, "הכול בלוף אחד גדול!"

אז מה יעשה הילד הנפגע ולא יחטא?!

לעיתים לא רחוקות, פן זה של תחושת הבגידה הדתית מעורב גם בפגיעות מיניות המתבצעות על ידי אנשים שהם לא דווקא מייצגי הדת בצורה רשמית. דוד, שכן, או אח פוגע, אלה אינם אנשים שבעצם אמורים לייצג את הדת עבור הילד. בכל זאת, התחושה המרה, "איך ייתכן שאדם חרדי עשה לי את זה?!", לעיתים לא רחוקות תופס מקום נכבד בסיר סערת הרגשות הרוחת בתוך הקורבן בעקבות הפגיעה.

"הרי הוא תלמיד חכם! הוא לומד בישיבה/כולל! הרי הוא אמור להיות בן תורה! איך הוא עשה לי דבר נורא כזה?!!"

מכאן, הדרך איננה רחוקה בכלל לרגשות אכזבה עמוקה, תסכול נורא וכעס בוער כלפי הציבור החרדי כולו – במיוחד אם זה לא יתמוך בו כדבעי – ואת דת התורה אשר הוא מייצג.

אבל גם כאשר הפגיעה המינית לא כללה מרכיב של בגידה דתית בכוחה לגרום נשירה מסיבה מאוד פשוטה: הנשירה היא לעיתים קרובות לאו דווקא נשירה מהדת אלא נשירה מהחיים.

ילד שעבר פגיעה מינית עלול לחוש אובדן גבולות. אובדן ערך עצמי. "אובייקט לשימושם של אחרים לסיפוק תאוותיהם הבהמיות, זה מה שאני". זו מחשבה שקורבנות רבים מתמודדים איתה. "אני פשוט חתיכה אחת של חלאת עוון". "אני חתיכה אחת של טומאה".

עד כמה שתנסה (ללא התערבות טיפולית מקצועית) לשכנע אדם שעבר פגיעה מינית שהרגשות האלה אינן משקפות את האמת, זה לא יהפוך אותם לפחות עוצמתיים. כי זה בעצם מה שהפוגע עשה לילד. הפוגע הפך את הילד מאדם שנברא בצלם אלוקים שיש לו ערך עצמי עצום מאוד – ולכן מגיע לו כבוד ואוטונומיה – לכלי לשימוש האישי כפי העולה על רוחו. סוג של, "יוונים נקבצו עלי... ופרצו חומות מגדלי וטימאו כל השמנים". הגבולות האישיות של הקורבן נפרצו בצורה העמוקה ביותר.

צריכים להבין, לעיתים קרובות הנשירה מהדת היא לא אחרת מסוג של תופעת לוואי של נשירה מהחיים. קורבנות לפגיעה מינית לעיתים לא רחוקות מתמודדים עם תחושה אוימה ונוראה של אי-נעימות בעור של עצמם. הבלבול הנורא, רגשות האשמה, רגשות הטומאה ועוד רגשות קשות רבות יכולים לגרום לכך שהבריחה מהחיים נראית כפתרון היחיד לייסורי התופת הבלתי נסבלים. האחיזה בשפיות הבסיסית ביותר דורשת מלחמה עצומה.

אכן, לצערנו הרב, יש כאלה שהצורך הנואש לבריחה מהחיים נהיה כל כך גדול עליהם שהם בורחים מהחיים בצורה אבסולוטית והחלטית. זה לא "מאבד את עצמו לדעת". זה מאבד את עצמו מתוך יציאה מדעת.

הדהירה לרחוב, לתכנים אינטרנטיים פסולים, לסמים ועוד אינה החלטה לעזוב את הדת כמו שהוא בריחה נואשת ממציאות בלתי נסבלת, שבמקרה של ילד חרדי כולל בריחה מן הדת.

בנוסף לכך, הטראומה יכולה לגרום לתחושת ההתבודדות עמוקה מהסביבה. הכאב בולע אותו. ייתכן והוא לא מצליח לתקשר עם בני משפחתו או חבריו. לפעמים ממש רואים את זה. הקורבן נכנס לסוג של שיתוק. אבל יש גם כאלה שלמרות שהם ממשיכים לדבר, לפטפט, לשחק ולחייך, בעצם הם לא שם. הכול מצג שווא. הוא נמצא אי שם בחלל. הוא גם עלול להרגיש כי לא רק שהוא מרחף בחלל אלא שכל כולו הוא חלל. חור שחור שבולע אותו ואת כל אשר לו.

לא פלא, אם כן, שהניתוק הפנימי האיום הזה יכול להוביל לידי ניתוק מעשי.

כמו תמיד, אני מדרבן כל מי שמעוניין ללמוד את הנושא הזה יותר לעומק לרכוש את הספר שלי, "תצילני מפגע רע". במסגרת המיילים האלה אני באמת משתדל מאוד למסור תכנים אמיתיים, לספק תובנות חשובות ולשתף מידע יקר. עם זאת, המסגרת הזו מוגבלת מסיבות טבעיות ומובנות, ולכן המלצתי לגבי הספר.

שאלה מאת אחד מחברי הקבוצה לגבי המייל הקודם:

הכל נכון אך איך אפשר לחיות ולהישאר שפוי ולא לחשוש מכל אדם?????

השאלה משקפת טעות בסיסית בתפיסה. אני לא מאשים את השואל. זה אכן יכול לקחת זמן עד שהעניין יתיישב נכון בלב.

נראה לי שהדרך הקצרה ביותר להסביר את התשובה היא כך: האם אתה חושש מכל אדם שהוא גנב שרוצה לגזול ממך את הכסף? ברור שלא, נכון?

אוקיי, אבל עכשיו בוא נשאל שאלה שונה. כשאתה שוכר או קונה דירה, האם אתה סומך על חזקת כשרותו של המוכר ומוותר על חוזה? כשאתה בוחר קייטרינג לאירוע, האם אתה סומך בעיניים סתומות על חזקת כשרותו של בעל הקייטרינג ומוותר על בירורים, המלצות או בדיקת תעודת הכשרות? אם מישהו מבקש הלוואה, האם אתה סומך על חזקת כשרותו ומוותר על שטר הלוואה או החתמת ערבים?

וכן הלאה.

נכון, אתה לא חושש שהאדם העומד מולך הינו גנב. הפוך, הסיבה שאתה מעוניין לסגור אתו עסקה היא דווקא בגלל שאתה מניח, מפאת חזקת כשרותו, שהינו אדם ישר ואמין. רק מה? יש גנבים בעולם. יש גם כל מיני "הוראות היתר" שאנשים שהם בעצם טובים וצדיקים מרשים לעצמם לפעול על פיהם כשמדובר בלחץ בצע הכסף שהיצר הרע מפעיל על האדם.

בגלל שאתה מודע לכך שיייתכן שיקרו לך נזקים אם תפעל בתמימות בעיניים סתומות – אם אמנם זה אפשרות קצת רחוקה – אתה נוקט באמצעים סבירים בכדי לשמור על הכסף שלך. אתה לא חושש שמהו רע יקרה ואתה לא מצפה לבעיות, אבל, עם זאת, אתה עושה השתדלות על כל צרה שהיא לא תבוא.

אותו דבר כאן.

אין שום סיבה להתחיל לחשוש מכל אדם. לכל יהודי יש חזקת כשרות. אבל, כן, יש אנשים בעולם – גם בתוך מחננו – שיש לו כל מיני יצרים ובעיות שהם לא מצליחים להתגבר עליהם והם עושים מעשים רעים, ולכן עליך לנקוט באמצעים סבירים בכדי לשמור על הילדים שלך. אתה לא חושש מאף אחד ואתה לא מצפה שיקרו דברים לא טובים. עם זאת, אתה עושה השתדלות על כל צרה שהיא לא תבוא.

יש דברים שאמורים להעלות חששות. בוודאי לא סתם כך לחשוש מאדם זה או אחר על שום דבר. אז מה כן? זה בדיוק כמו שעסקן אחד פעם אמר, "אין ללמד את הילדים לחשוש מאנשים זרים או מוזרים אלא ממעשים זרים ומוזרים!"

אין סיבה ואין טעם להתחיל להסתובב מלא חששות בחיים. אלא יש ליישם כללי מוגנות בצורה טבעית ורגועה בדיוק כמו שאתה מיישם אמצעים הגנה סבירים בקשר לכל סכנה אפשרית אחרת כמו גניבות, שריפות וכו'. כמו שלא חוששים משריפה אם הכול בסדר ורגוע, ורק במידה ופתאום מריחים עשן או רואים להבות נכנסים למצב של חשש משריפה, כך צריך להיות בעניין זה גם. נוקטים באמצעי ההשתדלות של כללי המוגנות, וכשהכול בסדר ורגוע אין מקום לחששות כלל. רק מה? אם רואים מעשים זרים או מוזרים, או אז נכנסים למצב של חשש מפני פגיעה ופועלים בהתאם.